

**Historia Pelagiana Et Dissertatio De Synodo V.
Œcumenica In Qua Origenis ac Theodori Mopsuesteni
Pelagiani erroris Auctorum justa damnatio exponitur, &
Aquilejense Schisma describitur**

Noris, Enrico

Patavii, 1708

Cap. 10. Utrùm ex Schismate ortum traxerit Patriarchatus Aquilejensis.
Ecclesiasticæ Hierarchiæ divisio præmittitur. Salmasii opinio rejicitur.
Patriarcharum nomen unde, & quinam antiquitus fuerint. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72486](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72486)

sint & ipsi æternis suppliciis condemnati. Profectò si in illo Schismate diem obierunt, utpotè ab Ecclesiâ sejuncti, & rebellionis ab Apostolicâ Sede rei dubio procul damnati perire. Hinc Sanctus Gregorius scribens tum ad Theodelindam, quæ ab Insulbræ Episcopis decepta ad Schismaticos transierat, tum ad Secundinum Anachoretam exclusos illos à regno cœlesti testatus est, nisi à Schismaticis discederent. Do verba ad Secundinum severioris Instituti Monachum lib. 7. Epist. 52. *Neceſſe est, inquit, ut dulciſſima mihi tua dilectio in hoc, quòd præcipuè in bonis moribus vivit, quòd se per abſtinentiam affligit, quòd doctrinæ Dei vehementius inſiſtit, hoc ſtudioſius cogitet, ne errorem Schismaticorum ſequens à ſanctâ univerſali Eccleſiâ diſiſa poſſit inveniri. Ecquid tot labores proderunt, ſi in unitate fidei inventa non fuerint, quæ antè Dei omnipotentis oculos in bonis actionibus animam præcipuè cuſtodit?* Inter Episcopos Schismaticos, qui contrà Apostolicam Sedem Pontificibus Pelagio II. & Gregorio Magno pro Schismate depugnarunt, fuit Ingenuinus Sabionensis Episcopus, qui primus libellum ad Mauricium contrà Sancti Gregorii mandata conſcriptum ſignavit, & Apostolicæ Sedis iudicium fugiens profanum Imperatoris tribunal appellavit. Illius tamen festum peragitur Brixinæ in Rhætia II. undè dicendum est cum Bollandò illum reſpuiſſe, & ad meliorem frugem reverſum; de quo pluribus agit ille ſcriptor Tomo I. Februarii à pag. 669. Historici Forojulienſes tradunt, Schismaticos omnes Episcopos piè in Domino deſunctos eſſe. De Severo Schismaticorum peſſimo ſcribit Palladius ad annum 605. part. I. lib. I. morti proximum errorem eſſe averſatum. Joannes Candidus lib. 3. Antiq. Aquil. ait, *reſtâ per annos XX. Eccleſiâ ſanctiſſimè obiſſe.* De Helia ad annum 586. ſcribit Palladius, approbaſſe in Synodo Conſtantinopolitanum Concilium, & diem in Domino obiſſe. Paulinum etiam Apostolicæ Sedi conciliatum Beati titulo publicè honorant, qui infandi Schismatis Princeps fuit, & à Pelagio Papa dictus est *in ſchiſmate maledictus.* Idem etiam referens Episcopos, qui Helia Synodo interfuere *Sanctos Patres* nuncupat, qui tamen contrà Pelagium, & hujus mandata exequentem Smaragdum ad Mauricium literas pro Severo dedere. Enimverò ſi illorum ſupplex libellus ad Imperatorem, vel Joannis Patriarchæ Epistola ad Agilulſum legatur, ſummam iisdem inſitam fuiſſe obſtinationem intelligemus. In libello ſupplici hæc ſcribunt: *Contriti, atque luctu graviſſimo ſauciati ad ultimam deſperationem pervenimus, ut ad illius, nempe Gregorii Papæ, iudicium Metropolitana noſter cogeretur occurrere, cum quo cauſa ipſa eſſe diſcoſcitur, & cujus communionem ab initio morionis cauſæ huſus uſque nunc deceſſores noſtri, & nos cum omni populo evitamus.* Si antè mortem Paulinus, & Helias Aquilejenſes, Solacius Veronenſis, aliique Schismatici communioni Sedi Apostolicæ errore depoſito ſe junxiſſent, nã illi vera Mauricio narraſſent? Præterea Sanctus Gregorius Episcopos illos depravatis moribus corruptos ex plurium conſtatione fuiſſe affirmat lib. 7. Epist. 67. Joannes verò Diaconus lib. 4. de Vita Sancti Gregorii cap. 38. de Severo ait, quòd *ad unitatem Sanctæ univerſalis Eccleſiæ redire non meruit.* Quòd ſi illorum quòſdam antè mortem ab errore diſceſſiſſe conſtet, ut de Sancto Ingenuino narraſſimus, de eorum pœnitentiâ nobis lætandum eſt. Sed quinam ii fuerint, divinari non poſſumus, neque fas eſt de divinis iudiciis temerè judicare.

Utrum ex Schismate ortum traxerit Patriarchatus Aquilejenſis. Eccleſiaſtica Hierarchiæ diſiſio præmittitur. Salmaſii opinio rejicitur. Patriarcharum nomen undè, & quinam antiquius fuerint. De primatu Eccleſiæ Aquilejenſis, Mediolanenſis, ac Ravennatis diſputatur. Aquilejenſis Metropolitæ antiquitas deſenditur. Variæ Baronii, Sirmondi, ac Salmaſii ſententiæ examinantur.

EX hucusque deſcripto Schismate Aquilejenſis Eccleſiæ Patriarchatum emerſiſſe inſignis Eccleſiæ Catholicæ Historicus Cardinalis Baronius aſeruit. At iniquum ſuis Forojulienſibus Scriptorem increpat Henricus Palladius lib. 5. Hiſt. Forojulienſis: *moſteſtè enim, & acerbè fert, infames adedò natales Aquilejenſem modò celebrem Patriarchatum olim ſortitum eſſe. Salmaſius etiam ob hoc ipſum Baronium redarguit par. 2. Euchar. cap. 3. pag. 481. Venetiæ, inquit, Metropolis Aquileja; hinc Aquilejenſis Episcopus Patriarcha ſemper nuncupatus eſt. Longè verò errat Baronius, & reliqui, qui per Schiſma illum hunc ſibi titulum uſurpaſſe contendunt.* Verùm Baronio adhærent Sirmondus in Propemptico, Bollandus ad 8. Februarii in notis ad vitam Sancti Honorati §. I. meus nunquam ſatis laudatus Chriſtianus Lupus in Comment. ad Synodum V. cap. 6. in fine quæſtionis primæ, ubi reſenſito Paulini Aquilejenſis ſchiſmate concludit: *Hæc ſunt vera exordia, & natales Patriarchatus Aquilejenſis.* Imò Sirmondus, & Lupus antè Schiſma non modò negant, Sedem Aquilejenſem Patriarchalem fuiſſe, ſed contendunt primum poſt Pontificem in Italiâ Metropolitanam fuiſſe Mediolanenſem Antiftitem, cui proximus Aquilejenſis ſuccebat, atque ita ſecundum inter Italiæ Metropolitanas Aquilejenſem faciunt. Horum tamen ſententiæ hic nobis excutiendæ ſunt.

In primis certum mihi eſt, in Eccleſiaſtica Hierarchiâ quatuor Episcoporum ordines eſſe ſtatueſſendos, nempe Patriarchas, Primateſ Exarchos, Metropolitanos, & Suffraganeos Episcopos. Ita ſanè Episcoporum gradus diſtinguit Leo Nonus Epist. 4. ad Petrum, & Joannem, & Sanctus Iſidorus, qui Gregorio Magno convixit, ex antiquâ Eccleſiæ conſuetudine idem docuerat lib. 7. Orig. cap. 12. *Ordo, inquit, Episcoporum quadripartitus eſt, in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, & Episcopis.* Patriarcha pluribus provinciis præeſt: ita XV. Orientales provinciæ Patriarchæ Antiocheno parebant: Romano Patriarchæ ſuberat totus Occidens, Septentrio, Africa, & Illyricum. Primas Exarchus, ſeu Archiepiſcopus aliquot Eccleſiaſticas provincias moderatur. Metropolitanus unicam Eccleſiaſticam provinciam regit. Hi vero gradus idedò inter ſe diſtinguuntur, quia Archiepiſcopus, ſeu Primas Exarchus aliquot ſub ſe habet Metropolitanos, at Metropolitanus in Episcopos tantum ſuffraganeos jus poſſidet. Episcopus unius urbis regimen adminiſtrat. Scio plures de nominibus horum ordinum inutiliter litigare; certè de origine nominis Patriarchæ contrà communem ſententiam plurima tradit Salmaſius cap. 3. pag. 475. Promiſcuè tamen quandoque accipi ſolent; ita Leo Pontifex in Synodo Calchedonenſi Archiepiſcopus, & Patriarcha dictus fuit: Aquile-

Aquilejensis Episcopus Metropolita, & Archiepiscopus appellatur in libello Schismaticorum ad Mauricium, nempe quia gradus inferioris dignitatis in superiori continetur. Græci posteriores Archiepiscopus post Metropolitam locant, ut patet ex instructione Leonis Sapientis ad Andronicum.

Salmasius secundum gradum Episcoporum inficiatur parte posteriori sui Eucharist. cap. 3. etenim negat fuisse Metropolitas absque Patriarchali dignitate in subiectos Metropolitanos jurisdictionem exercentes. Hinc putat tres Primates Autocephalos Ephesinum Asiaticæ diœcesis, Heracleensem Thraciæ, & Cæsareensem Ponticæ, itemque Primatem Africae Carthaginensem nullam jurisdictionem exercuisse in Ecclesiis Metropolitanorum intrâ autocephalam consistentium. At planè errat: Nam Sanctus Basilius, ut ex ejusdem Epistolâ 187. colligitur, Nicopolitanam Ecclesiam visitavit: Est autem Nicopolis urbs Armeniæ minoris sub Metropolitâ Sebasteno. Helladius etiam Nicomediensi Metropolitanæ in Bithyniâ Ecclesiæ Episcopum dedit nemine contradicente teste Sozomeno libro octavo cap. 6. Erant Basilius, & Helladius Primates Cæsareenses. Hoc ipsum in Primatè Carthaginensi patet. Scribit Leo IX. in laudatâ Epistolâ, quod nullus aliquam licentiam consecrandi Episcopos, vel deponendi, seu provinciale Concilium convocandi habet sine consensu Carthaginensis Archiepiscopi cujuslibet dignitatis, aut potestatis sit. At video Salmasium reponere Justiniani tempore Primati Carthaginensi hoc privilegium concessum fuisse; quare altius res mihi repetenda est. Valerius Hipponensis in Numidiâ Episcopus non à Megalio provinciæ Metropolitanò, sed ab Aurelio totius Africae Primatè facultatem obtinuit, ut Sanctus Augustinus secum in eadem sede Coepiscopus ordinaretur. Rem ita narrat Possidius cap. 8. de Vitâ Augustini scribens, Valerium egisse secretis literis apud Primatem Episcopum Sedis Carthaginensis allegantem imbecillitatem corporis sui, ætatisque gravitatem, & obsecrantem, ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus. Postea: Quæ igitur beatus Valerius optavit, & rogavit satagens, rescripto impetravit. Sanctus Augustinus adhuc Presbyter Epist. 64. egit gratias eidem Aurelio, quod permiserit Alipium unâ secum morari in monasterio Hipponensi. Plenâ igitur jurisdictione in Numidiâ Aurelius pollebat. Erat Alipius tunc fortè Presbyter Tagastensis Ecclesiæ, vel certè ab illius urbis Episcopo in Presbyterum optatus, qui tamen Aurelio permittente in monasterio Hipponensi cum suo Augustino remansit. Cùm anno 431. delatæ fuissent Carthaginem literæ Theodosii junioris, queis Augustinus ad Ephesinam Synodum evocabatur, Capreolus, uti diximus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 9. sacram illam non ad Numidiæ Primatem deferendam curavit, sed ipsemet aperuit, legitque, ut hoc supremæ ejusdem auctoritatis argumentum sit. Est præterea egregium pro hoc ipso testimonium in Epistolâ Sancti Doctoris 235. ad Quintianum, in quâ cùm dubium esset, an Privatio, qui semel tantum in aliâ Ecclesiâ legerat, posset intrâ Hipponensis Ecclesiæ monasterium recipi, hæc Augustinus scribit: Causam ipsius ad Senem Aurelium misi, ut quod de illo statuerit, hoc faciam. Et postea: Tamen de isto adolescente, quod memorato Antistiti visum fuerit, hoc oportet observem. Dubiæ ergo causæ Numidarum ad Aurelium Carthaginensem referbantur, ejusque sententiam universi sequebantur.

Aurelius Carthaginensis omnium provinciarum

Africae Episcopus poterat consecrare. Hinc idem in Synodo Africanâ habitâ Carthagine post conf. Stilichonis anno 401. dixit: Crebrò, ac penè per diem Dominicam ordinandos habemus. At si solos Proconsularis Provinciæ Episcopos inaugurabat, non adeo frequenter Antistitum promotiones incidissent. Scio variare Scriptores in designando numero Episcoporum Proconsularium. Anonymus in notitiâ Præsulum Africae LIV. eosdem numerat. At Victor Vitensis lib. 1. de persecut. Vandal. scribit: Unde factum est, ut post obitum Episcopi Carthaginis Zeugitana, & Proconsularis Provinciæ Episcopos interdiceret ordinandos, quorum erat numerus centum sexaginta quatuor. Ex quibus Illustrissimus Casanata nobis lib. 2. Hist. Pelag. cap. 8. laudatus eruditè infert, notitiam illam Episcoporum Africae à Sirmondo publicatam perperam à Chiffletio c. 2. elucidat. in Victorem Vitensem huic ipsi auctori adscribi; neque enim unus, idemque Scriptor adeo à se ipso in computando variasset. Anonymi verò numerum deficere certum est. Etenim in Synodo provinciali Carthaginensi anno 416. contrâ Pelagianos habitâ adfuerunt Episcopi LXVIII. quorum nomina leguntur in epigraphe Epistolâ 91. apud Augustinum; neque tamen omnes Proconsulares convenerant. Evodius certè Uzalenis, ut notavimus lib. 1. Hist. ejusdem cap. 10. tum temporis Carthagine abfuit. In tabulis Caroli à Sancto Paulo, & eruditus in eisdem Holstenii notis supra centum Episcopi in Zeugitanâ, seu Proconsulari provinciâ numerantur. Ut sit de hoc, constat Episcopos ejusdem provinciæ, etiam si CLXIV. afferantur, crebrò, ac penè per Dominicam diem non potuisse ordinari, cùm adeo frequentes eorundem obitus fingi nequeant. Salmasius cap. 3. pag. 431. ita Aurelii verba interpretatur, quod penè, hoc est præsertim Dominicâ die Episcopos consecraret. Imperitè. Etenim lib. 2. Hist. Pelag. cap. 24. ostendimus, in Ecclesiâ Latinâ Episcopos Dominicâ tantum die ad sacras cathedras promotos fuisse. Præterea in eadem Synodo canone 22. cùm Aurelius dixisset: Ego enim cunctarum (nempe per universam Africam) Ecclesiarum, dignatione Dei (ut scitis Fratres) sollicitudinem susceperam. Numidius Episcopus Maxulitanus respondit: Fuit semper hæc licentia huic sedi, ut undè vellet, & de cuius nomine fuisset conventus, pro desiderio cujusque Ecclesiæ ordinare Episcopum. In Synodo etiam Carthaginensi anno 525. à Bonifacio Primatè celebratâ monasterium provinciæ Byzacenæ exemptum fuit à jurisdictione Liberati Primatis Byzacii, & sub Primatis Carthaginensis dominium adactum, de quâ re diximus lib. 1. Hist. Pelag. cap. 23. Alia argumenta in hanc ipsam rem congerit Hallier lib. 4. Hierar. Eccles. sect. 4. cap. 2. art. 1. quæ nolumus exscribere. Illud tamen eidem non observatum adnotandum videtur, ipsorum etiam Donatistarum Primatem Carthaginensem in omnes Africanas provincias jus apud Sectarios habuisse. Etenim Victor Taborensis Donatista cap. 201. Collat. 1. dixit: Susceperam quidem mandatum, sed quia beatissimus Pater, & Princeps noster Primianus nunc suscepit, me necesse est mandare his actis. Erat Primianus Metropolita Donatistarum Carthaginensium, Victor verò sedebat Taboræ in Mauritaniâ Cæsareensi. Igitur ex dictis contrâ Salmasium probatur, Primatem Carthaginensem, itemque tres Autocephalos Antistites jus habuisse in alios inferiores Metropolitanos.

Patriarchæ à tribus Autocephalis & nomine, & Ecclesiasticæ jurisdictionis amplitudine distincti in plu-

pluribus eum iisdem conveniunt. In primis neque Patriarcha, neque Exarchus Autocephalus in sua ordinatione indiget prævia alicuius licentiâ, est enim independens uterque ab omni subiectione, & consecratur in sua sede à Synodo provinciali. Hinc cum Zeno Imperator Patriarcham Antiochenum ob contrarias illius urbis factiones in regiâ Urbe per Acacium C-P. consecrandum curasset, Simplicius Papa ideo illam electionem ratam habuit, quia Imperator sanctè juraverat, quod posthac in Antiochenâ Urbe veteri more servando à Comprovincialibus suis Episcopis ordinaretur. Ritus, quo Patriarchæ Alexandrini consecrabantur, describit Liberatus cap. 20. Breviarium. De Constantinopolitanis agit Simeon Thebalonicensis apud Morinum par. 2. de sac. Ordin. cap. 9. Eo ritu etiam sacris infulis decorabantur Autocephali, seu Archiepiscopi. Legimus act. 11. Synodi Chalcedonensis, itemque sequenti decretum fuisse, novum Ephesii Episcopum in Metropoli consecrari, ne populus ob antiqua jura violata in furorem ageretur; clamaverant enim Asiaticæ diœceses Antistites: *Si quispiam hic Chalchedone fuerit ordinatus, & filii nostri moriuntur, & civitas Ephesina deperit.* Rursus Patriarcha, & Autocephalus poterat sine alterius licentiâ legitimè electos Metropolitanos, & Episcopos confirmare, suoque arbitrio consecrare. At sine utriusque licentiâ nullus Metropolitanus alios consecrare poterat. Hac de causâ Pelagius Primus Paulinum Aquilejensem *Pseudo-episcopum* in literis ad Narsetem appellat, quod non obtentâ à suo Patriarchâ facultate ordinatus fuerat. Sanctus Gregorius lib. 2. Epist. 31. scribens de electione Constantii Metropolitanæ Mediolanensis ad Romanum Exarchum ait: *Necesse fuit pro servandâ consuetudine militem Ecclesiæ nostræ dirigere, qui cum, in quo omnium voluntates, atque consensum concorditer convenire cognoverit, à suis Episcopis, sicut vetus mos exigit, cum nostro tamen assensu faciat consecrari.* Quæ quidem spectabant ad jus Patriarchale suprâ Metropolitanos suæ diœcesis. Hisce privilegiis, quæ cæteris antistant, & aliorum veluti fontes sunt, carent Metropolitanæ provinciales, itemque Episcopi suffraganei. Illis autem constituitur reapse Patriarcha, vel Autocephalus, quæ si semel auferas, solo nomine, & titulo tenus dicendus erit Patriarcha.

Nomen Patriarchæ apud Latinos primitus legitur in Epistolâ Adriani Imperatoris ad Servianum consulem apud Fl. Vopiscum in vitâ Saturnini. Judæi quosdam illustres viros Patriarchas dicebant, quorum mentio fit in Cod. Theod. lib. 16. tit. 14. ubi legitur in rescripto Arcadii, & Honorii ad Messalam P.P. quosdam, quos Apostolos nuncupabant, *ad exigendum aurum, atque argentum à Patriarcha certo tempore dirigi solitos.* Ex Synagogâ ergo in Ecclesiam transtulit nomen, datumque fuit Christianæ legis Præsulibus. Vox ista in Synodo Chalcedonensi primum audita est, ut eruditè observavit amicissimus Lupus in appendice ad Synodum Chalcedonensem in notis ad act. 2. in quâ antè Nicæni symboli recitationem Metropolitanæ dicti sunt *Sanctissimi Patriarchæ singularum provinciarum.* Ex antiquiori tamen Ecclesiæ usu tres tantum fuere Patriarchæ, qui nulli alteri subiecti amplissimis diœcesibus penes sacra imperabant, nempe Præsules Romanus, Alexandrinus, & Antiochenus. Postea Antistes Constantinopolitanus, qui prius erat purus putus suffraganeus Metropolitanæ Heracleensis Autocephali, Imperatorum Byzantii commorantium favore fretus jus Patriarchale

usurpavit. Quintus denique Patriarcha dictus fuit Episcopus Hierosolymitanus, qui tempore Sancti Augustini erat suffraganeus Metropolitanæ Cæsarensis in Palæstinâ, ut ostendimus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 4. Nicolaus Papa, qui Pontificatum inivit anno 858. in responsionibus ad capitula Bulgarorum cap. 92. ait: *Desideratis nosse, quot sint veraciter Patriarchæ? Et cum respondisset esse tres, Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum, addit: Quia Constantinopolis nova Roma dicta est, favore Principum potius, quam ratione Patriarcha ejus Pontifex appellatus est. Hierosolymitanus autem Præsul licet & ipse Patriarcha dicatur, & secundum antiquam consuetudinem, ac Nicænam Synodum honorandus sit salva tamen Metropoli propria dignitate &c.* Hi quidem & nomine, & re fuerunt quinque in Ecclesiâ Patriarchæ. Postea verò Primates Regnorum, qui sedem primam tenebant, quandoque honoris gratiâ à quibusdam dicti sunt Patriarchæ. In Galliâ Metropolitanus Lugdunensis in Synodo Matifconensi II. appellatus fuit Patriarcha, ibi: *Priscus Episcopus Patriarcha dixit.* Hispanus etiam Primas Toletanus dictus est Patriarcha; etenim Luitprandus in chronico Æra 648. scribit: *Dignitas Patriarchalis Toletana Sedis imminuta pristina dignitate restituitur.* Hoc pari titulo Primatem Cantuariensem in Angliâ decoratum videmus apud Guillelmum Malmesburiensem in prol. lib. 1. de Gestis Pontificum Anglorum, nuncupat enim Archiepiscopum Cantuariensem *totius Angliæ Primatem, & Patriarcham.* Hi tamen penes nomen fuere Patriarchæ, neque gaudebant privilegiis Patriarcharum, sed Patriarchæ Romano subiacebant, quod certum est. In Italiâ nostrâ cum Antistes Aquilejensis peramphæ diœcesis præesset, in quâ Istria, Venetiæ, Noricum utrumque, ac Rhætia secunda numerabantur, Patriarchæ titulum obtinuit, initio quidem à provincialibus, subsecutus verò temporibus etiam ab Apostolica Sede, ut patet ex Epistolâ 2. Leonis IX. Nullus tamen affirmare potest, Antistitem Aquilejensem fuisse penes jus, & auctoritatem reapse Patriarcham, cum neque numerari poterit in secundo ordine Exarchorum Archi-Episcoporum, fueritque purus putus Metropolitanus nullas sub se habens Ecclesiasticas Metropoles, quod ingenuè Palladius superius adductus fatetur. Idem sine licentiâ præviâ Romani Patriarchæ non poterat consecrari ex literis Pelagii I. Poterat Romam evocari ex lib. 1. Sancti Gregorii Epist. 16. ad Severum Aquilejensem, & quidem considerato jure Patriarchali Romani Præsulis.

Itaque cum de re nulla quæstio esse possit, de nomine controversia manet, num scilicet honorarius Patriarchæ Aquilejensis titulus inceperit antè schisma, vel potius ex schismate initium habuerit. Salmasius putat Metropolitanam, qui primam regionis totius provinciam regebat, appellatum fuisse Patriarcham; undè cum ex Notitiâ utriusque imperii inter Italiæ provincias Venetiæ, atque Istria primo loco reponantur, consequens putat, ut utriusque provinciæ Metropolitanæ Patriarchæ nomen semper habuerit, & concludit cap. 3. citato pag. 481. *Venetia Metropolitanis Aquileja, hinc Aquilejensis Episcopus Patriarcha semper nuncupatus est.* Exemplum de Prisco Lugdunensi adducit, qui cum primæ totius Galliæ provinciæ præesset, Patriarcha in Synodo Matifconensi dictus fuit. Sed falli hominem certum est. Nolo hic loqui de divisione provinciarum Italiæ factâ ab Augusto, juxta quam teste Plinio nostro Veronensi lib. 3. cap. 18. Venetam provinciam non primo, sed penultimo

timo loco nominatam scimus, posset enim reponere subsecutos Imperatores ordinem variasse. In eadem Notitiâ imperii Occidentalis in Africanâ regione prius ponitur Byzacium, deinde Numidia, & tamen Metropoli Numidiâ Byzacenum præcedebat. Hinc legati Numidiâ in Synodis Carthaginensibus anno 418. & 419. celebratis Byzacenæ provinciæ legatos præcessere, & in literis Synodalibus, atque actis Conciliorum Numidiâ antè Byzacenos collocantur. Præterea in eadem Notitiâ imperii Orientalis in Ponticâ Dicecesi prius Bithynia, postea Cappadocia collocatur. In Bithyniâ autem erat Nicomedia urbs regia, ac plurimum Imperatorum Sedes, undè prima erat inter Ponticas provincias. Attamen Metropoli Cæsareæ Cappadocum erat Autocephalus, ac Metropoli Nicomediensi præponebatur uti subdito, ut ex ordinatione Antistitis Nicomediensis facta per Helladium Cæsareensem nobis superius monstratum est. Quare ex ordine provinciarum in illâ Notitiâ descriptarum primam querere, indeque ejusdem Metropolitæ Patriarchatum adstruere, vanum est. Certè Provincia Proconsularis inter Africanas prima erat, nusquam tamen ejusdem Metropolitæ Carthaginensis appellatus fuit Patriarcha neque in Synodis, quæ frequentissimæ cogebantur, neque ab ullo Scriptore Africano, licet Antistes Carthaginensis universæ Africæ præset jure exarchico. Imò Patres Africani, ne ex amplissimâ exarchiâ ambitiosorem titulum affectaret, latâ lege sanxere in Synodo Carthaginensi Cæsario, & Attico Coss. *Ut primæ Sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi.* Ariani tamen, cum regnante Hunnerico omnes Catholicorum Ecclesias occupassent, Carthaginensem Episcopum *Patriarcham* vocabant, inquit *Vitoviten* lib. 2. de persecutione Vandalicâ. Neque exemplum de Prisco Lugdunensi, qui Patriarcha in Synodo Matisconensi II. nuncupatus fuit, Salmasii opinioni favet; nam Lugdunensis provincia non erat prima Galliarum, sed in Notitiâ laudatâ imperii prima statuitur Provincia Viennensis, cujus urbs Metropolitana erat Arelatum, ibi enim residebat Præfectus Prætorio Galliarum. Hinc Honorius in rescripto ad Palladium jubet, *in Metropolitanâ, idest Arelatensi urbe septem Provinciarum conventum fieri, ut optimorum conventu sub illustri presentia præfeturæ Galliarum negotia peragantur.* Undè Arelatensis Metropolitæ Apostolicæ Sedis Vicarii in Galliis olim constituti sunt.

Henricus Palladius lib. 5. Historiæ Foro-Julienensis aliâ viâ pergit ad Patriarchatum Aquilejensem stabilendum. Scribit, Sanctum Marcum à Divo Petro Romæ consistente Aquilejam missum, quæ sanè urbs, Romæ exceptâ, erat omnium Italicarum prima. Ille verò cum primus Aquilejensium Episcopus Evangelium ibidem prædicasset, monente Petro Hermagoram substituit, atque ex Italiâ Alexandriam perrexit. Quare cum Alexandriæ Patriarchalem sedem erexit, potiori jure eadem dignitate Aquilejensis Ecclesia uti primogenita decorata fuisse videtur ab eodem sanctissimo Evangelistâ, qui discessurus ibidem Christi Evangelium suâ manu descriptum in amoris memofinon Aquilejensibus primogenitis suis reliquit, quod postea anno 1420. Thoma è nobilissimâ Mocenicorum gente Venetiarum Duce in regiam Urbem translatum summâ religione inter Divi Marci cimelia servatur. Eadem refert Ughellus initio tom. 5. Italiæ Sacræ. Sed debiles conjecturæ sunt

ad Aquilejensem Patriarchatum stabilendum, non enim omnes Ecclesiæ à discipulis Divi Petri fundatæ, tali honore decoratæ sunt. Apollinaris Ravennæ fidem Christi prædicavit, primusque nobilissimæ Urbis Episcopus fuit, & quidem eò à Divo Petro missus, nec tamen Metropolim statim condidit, necdum sedem Patriarchalem. Ipse Petrus plures per semet Ecclesias erexit, ut tradit Sophronius in libello de peregrinationibus, & laboribus ejusdem Apostoli, verum Antiochiæ tantum, dein Romæ Patriarchalem sedem erexit. Marcus sanè primus Aquilejensium Antistes dicatur, non indè tamen deducitur, eundem Patriarchali jure illam Ecclesiam donasse; etenim non propriâ auctoritate, sed ut ab Apostolorum Principe delegatus Patriarchalem thronum Alexandriæ posuit: clara sunt verba Sancti Gelasii Papæ in Synodo Romanâ: *Secunda autem sedes apud Alexandriam Beati Petri nomine à Marco ejus discipulo, & Evangelista consecrata est. Tertia verò sedes apud Antiochiam ejusdem Beatissimi Petri Apostoli nomine habetur honorabilis.* Colligitur hoc ipsum ex Alexandrinæ Ecclesiæ prærogativâ, quæ semper Antiochenæ prælata fuit; nequaquam enim decuisset Sedem, in quâ primum Apostolorum Princeps Episcopus fuit, Alexandrinæ postponi ab ejus discipulo institutæ. Cum verò Petrus propriam Sedem Patriarchalem Romæ collocarit, alteram in Italiâ statuere non debuit, ne Romani Patriarchatus fines coarctarentur, qui per Illyricum, per Septemtrionem, latèque per Occidentem, ac Meridiem proferendi erant. Quòd si reponant solè nomine Patriarchali Aquilejensem Sedem fuisse à Divo Petro ornata, quousque veteres testes laudentur, fidem suspendimus. Divo Petrus in tribus mundi partibus tres Patriarchales Sedes fundavit, Romanam in Europâ, Alexandrinam in Africa, Antiochenam in Asiâ, ut jam sacra illa Aristocratia ex integro à Divo Petro Christi Vicario fuerit planè instituta. Hoc tamen sacrum regimen haud purum putum Aristocraticum dicendum est. Nam licet spectato jure Patriarchali tres illi Antistites æqualis sint auctoritatis, ac nullus ab altero dependeat, jure tamen Papali uni Sedi Romanæ reliquæ duæ subjiciuntur, ut contra Photii affectas ab Orthodoxis adeo evidenter probatum est, ut Salmasius ipse lib. 2. Eucharist. capite ultimo pag. 718. de Romano Pontifice scripserit: *Nec primatem eum Italiæ specialem, nec Occidentis fuisse Patriarcham, sed eandem omnino & in Oriente potestatem habuisse olim, quam in Occidente, eandem porro & in qualibet Occidentis provinciâ, quam in Italiâ.* Veritas invito pectore erupit.

Nullò igitur argumento antiquitas Patriarchatus Aquilejensis vel penes titulum fulcitur: quare ex schismate illum derivatum fuisse jure arbitror. Sanè post Schisma Aquilejenses, ut verbis utar Gregorii Magni, *omnes quatuor Parochias, nempe Patriarchales Sedes non ratione, sed malitiosâ mente vitabant* lib. 7. Epist. 5. Hinc jus Patriarchale in suum Antistitem transtulere. Illorum Metropoli non secus, ac Patriarchæ à Synodo Provinciæ à nemine licentiâ impetratâ eligebatur, ac nullius evocationi subiectum se esse dicebat, undè Severus Aquilejensis Romam evocatus morem non gessit, adeoque nec jurisdictioni Papali subjici patiebatur. Ex his patet in Schismate Metropoli Aquilejenses reapse jus Patriarchale usurpasse, & fortasse à subditis suffraganeis per adulationem eo primum nomine nuncupatos fuisse. Quòd à Romano Pontifice rebelles erant, ne

ne veluti acephali irriderentur, novum sibi Patriarcham somniarunt ab aliorum jurisdictione semotum. Atque ita in schismate Metropolita Aquilejensis non penes titulum tantum, sed reapse Patriarchali jure per vim usurpato potius est. Ille tamen finito schismate titulum retinuit. Cæterum licet Metropolita Schismatici titulum Patriarchæ apud provinciales passim usurpabant, ad alios scribes eo nomine prorsus abstinere. Hinc in libello supplici ad Mauricium Imperatorem, & in literis ad Agilulphum Regem Longobardorum Aquilejensis Antistes Metropolita, atque Archiepiscopus tantum appellatur. Imò nec posterioribus sæculis Græci ad Patriarchas Aquilejenses scribes memorato sæpius nomine usi sunt. Photius referente Baronio ad annum 883. scribens ad Antistem Aquilejensem, se Patriarcham, illum verò Archiepiscopum tantum nominat, ubi inter alia habet: *Romana Ecclesia cum aliis quatuor Patriarchalibus sedibus*, nec cogitans quidem de Patriarchatu illius, ad quem easdem literas exarabat. Paulus Diaconus homo Foro-Julienensis suæ patriæ Metropolita Patriarchas honoris gratiâ appellat. Hunc Paulum Diaconum Ricciolius sæpè laudat in magno Chronico ab anno 567. illum tamen à Vvarnefrido palmari hallucinatione distinguit. Ita ille scribit A. 568. *Paul. Diac. de gestis Longob. l. 2. c. 6. Paulus Vvarnefridus c. 7. & 25.* cum tamen unus, idemque fuerit Scriptor, nam Paulus Diaconus dictus est Vvarnefridus ab ipsius genitore Vvarnefrid eodem teste lib. 4. c. 39. Dandalus auctor antiquus refert se in vestito codice initia Gradensis Metropolita descripta legisse, & exhibet literas Pelagii Papæ II. ad Heliam Aquilejensem ita inscriptas: *Pelagius Sanctæ Ecclesiæ Catholice Urbis Romæ Episcopus Heliam Aquilejensi Patriarchæ.* Sed chronicon illud ab aliquo Foro-Julienensi concinnatum fuit, unde Vvarnefridum imitatus eo caractere Apostolici diplomatis inscriptionem expressit. Habemus tres ejusdem Pontificis literas ad eundem Heliam perferiptas, quarum initium hocce legitur: *Dilectissimis fratribus Helia, aliisque Episcopis universis Istriae Pelagius Episcopus.* Neque semel Heliam Patriarcham vocavit. Gregorius etiam Magnus Severum Helia successorum Episcopum tantum dixit, ut ex inscriptionibus aliunde petitis honorificentior ille Aquilejensibus delatus titulus non à Romano Pontifice, sed à Scriptorum Foro-Julienensi positus cognoscatur. Postea tamen etiam Sedes Apostolica eundem Metropolitam Patriarcham nuncupavit.

Verùm Sirmondus in Propemptico graviorem Aquilejensi Ecclesiæ quæstionem movet: nam Mediolanensem Metropolitanum Aquilejensi præponit. Hoc ipsum tradit summus Ecclesiasticarum rerum indagator Christianus Lupus in commentariis ad Synodum V. cap. 6. quæstione primâ, ubi ait: *De Dacio Mediolanensi Episcopo secundo Italiae Metropolita scribit Victor Tommonensis, &c.* additque statim: *Alsumxit se tertius Italiae Metropolita Paulinus Aquilejensis Episcopus, à cuius duritiâ schisma vocatum est schisma Istrium, & ipse ejus Patriarcha.* Salmasius in Eucharistico

par. 1. cap. 4. pag. 151. hæc habet: *Maxima siquid n. post Romanum Pontificem auctoritas Aquilejensis Episcopi fuit, qui & Patriarcha dicebatur, & secundum à Pontifice locum facile obtinebat, ut tertium Ravennensis, sic quartotantum loco post Aquilejensem, & Ravennensem sedebat Episcopus Mediolanensis.* Atque ita hic Scriptor quos Italiae Metropolitæ Aquilejensem, & Ravennatem Mediolanensi præfert. Ravennatem duobus aliis anteponit in ejusdem urbis Historiâ Hieronymus Rubeus lib. 5. Res est difficilis, in quâ non modò nobilissimorum Scriptorum sententiæ variæ sunt, verùm etiam vel ipsorum Romanorum Pontificum, penes quos de his rebus judicia fuere, ut mox nobis demonstrabitur. Foro-Julienenses Scriptores de Aquilejæ tantummodò Patriarchatu solliciti, de ejusdem urbis inter Ecclesiasticas Italiae Metropoles primatu ne dubitarunt quidem, sed hoc ipsum veluti extrâ dubium silentio præteriere. Quare cum de nostræ provinciæ Metropolitanæ primatu litigetur, paulò diligentius res indaganda nobis est.

In primis de Ravennatis Ecclesiæ primatu agendum est. Rubeus laudatus ex Anacleti Papæ decreto, quo statuit eas urbes, quæ civiles Metropoles essent, provinciæ Præfecto ab Imperatoribus constituto ibidem residente, Ecclesiasticas etiam Metropoles habendas esse, in quibus Episcopi Metropolitanæ cæteris provinciarum Episcopis jus dicentes residerent, Ravennæ vel ab ipsis Christianæ religionis initiis dignitatem Metropolitanam minimè negari posse contendit: certum enim putat, Ravennam antiquitùs fuisse Metropolim Emiliae, ac sedem viri Consularis illuc ab Imperatoribus missi. Favet huic sententiæ vir eruditionis incomparabilis Petrus Morinus lib. 1. exercit. 30. scribens, Ravennam imperante Constantino Metropolim fuisse. Ego quidem fateor in Patriarchatu Antiocheno, & Alexandrino, & in tribus autocephalis diocæbus easdem, ut plurimum, fuisse & civiles, & Ecclesiasticas Metropoles, ut ubicumque Rector provinciæ resideret, ibidem etiam Metropolitanus Episcopus haberetur. At in Patriarchatu Romano, quod ad Africam, & Italiam spectat, illam consuetudinem minimè servatam video. De Primatibus Africæ id pluribus ostendimus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 8. nam civilis Metropolis Numidiæ erat Cirta, quæ & Constantina dicta est: at Metropolita Ecclesiasticus erat senior provinciæ Episcopus, licet in minimo oppido resideret, ut suffimè ibidem probavimus, quod ipsum tradit Leo Nonus in Epistola ad memoratos Africanos Antistites. At neque in Italiâ ea Ecclesiastica politia antiquitùs servata est. Nam diocæsis Metropolitana Romani Præfulis amplissima fuit, ac plures Consulares provincias, itemque alias Præfidentales, ac Correctorias complexa est, ita ut in illis nullus esset alius Metropolita, seu Archiepiscopus, sed omnes essent Romani Metropolita suffraganei. Præfecto provinciæ, quæ per Vicarium urbis regebantur, intra Metropolitanam diocæsim Romani Pontificis, unâ dempta Sardinia, continebantur, illæ verò ex Notitiâ imperii Occidentalis erant sequentes.

Consulares IV. (Campaniam.
(Tusciam, & Umbriam.
(Picenum Suburbicarium.
(Siciliam.

Per

Correctores II. (Apuliam, & Calabriam.
(Brutios, & Lucanos.

Per

Præsides IV. (Samnium.
(Sardiniam.
(Corsicam.
(Valeriam.

Doctissimi viri Sirmondus laudatus, ac Lupus ep. 8. ad Synodum VII. scribunt, eosdem limites fuisse diocesis civilis Vicarii urbis, & Metropolitæ Romani, atque ex regiminis civilis formâ Ecclesiasticam etiam jurisdictionem præsignatam. Verum aliter sentiendum puto. Etenim Picenum Annonarium, quod Vicario Italiæ per Consularem parebat, ad Metropolitanam Romanam spectasse certum est. Sanctus Gregorius Magnus lib. 7. Epist. 50. injungit Mariniano Ravennati, ut inquirat in mores cujusdam in Ariminensem Episcopum designandi, & ubi probus visus fuerit: *Ad nos, ait, cum decreti paginâ vestrâ quoque additâ vestificationis Epistolâ destinate, quatenus ejusdem à nobis Ecclesiæ, disponente Domino, consecratur Antistes.* Idem etiam lib. 2. Epist. 9. Caetorio Ariminensi Oratorii consecrandi facultatem concedit, quam postea etiam dedit lib. 5. Epist. 45. Leontio ejusdem Urbis Episcopo. At certum est, consecrationem suffraganei Episcopi ad Metropolitanam pertinere. Hinc Marinianus Ravennas Ariminensem Episcopum, utpotè extrâ ipsius Metropolitanam diocesim, minimè permixtum est consecrare, qui tamen Fori Cornelii Antistitem, aliosque suæ provinciæ pleno jure consecrabat. Audiatur Gregorius lib. 6. Epist. 39. ad eundem Marinianum: *Fraternitatis vestræ Epistolâ nunciante comperimus Cornelianensis Ecclesiæ filios assiduâ supplicatione in loco lapsi quondam Episcopi sui consecrandum sibi à vobis postulare sacerdotem.* Rursus Oratoriorum, ac Basilicarum consecrandi facultas à Metropolitanâ subditis Episcopis dabatur; undè Montanus Metropolita Toletanus in Epistolâ ad fratres Palentini territorii in Synodo Toletanâ II. tom. 2. Bini pag. 401. conquestus à suffraganeis Episcopis, *qui nec provinciæ privilegii, nec rerum Domini noscuntur, se inscio Ecclesias consecrari, mandat hæc ipsa: Literis nos informare debetis, aut per nos, aut eum, qui nobis ex fratribus, & Coepiscopis nostris visus fuerit, & consecratio Ecclesiarum, Deo auspice, poterit celebrari.* Præterea deputare visitatorem Ecclesiæ suffraganei Episcopi pertinet ad Metropolitanam ex Epist. 19. Sancti Ambrosii ad Constantium. Laudatæ verò Ecclesiæ Ariminensis visitatores Gregorius designavit lib. 1. Epist. 55. & lib. 2. Epist. 34. Ariminum vero situm erat intrâ limites Piceni Annonarii, uti etiam Fanum Fortunæ, Pisaurum, ac vicina oppida, quibus Ariminum remotius ab Urbe est. Et quiddem Gregorius lib. 5. Epist. 4. scribit, à Pelagio decessore traditam fuisse Felici Episcopo Pisaurensi facultatem monasterii consecrandi, ut planè erret Rubeus lib. 5. Hist. Ravenn. dum Pisaurensem Ecclesiam Ravennati an-

tiquitatis subiectam contendit. His ita stabilitis, antè annum quadragesimum Ravennam spectasse ad Picenum Annonarium, ejusque Metropolitanam civilem fuisse ex celebri inscriptione colligitur, quam ex Mazochio mendosam Rubeus lib. 1. Historiæ laudatæ recitat, sed correctam exhibet Gruterus pag. 399. ea autem est.

CRONIO. EUSEBIO. V. C. ÆMILIA. AD
DITA. PRÆDICTÆ. PROVINCIÆ.
CONTUITU. VIGILANTIÆ.
ET JUSTITIÆ. EJUS. ET. RA
VENNATIENSIIUM CIVITATE
QUÆ ANTRA. PICENI. CAPUT. PRO
VINCIÆ. VIDEBATUR. VICARIO
ITALIÆ. QUÆ. POTESTAS. SUPRA
DICTO. VIRO. OB. TESTIMONIUM.
ANTEACTI. HONORIS. EST. ADTRIBUTA &c.
AB INVICTISSIMIS PRINCIPIBUS.

à tergo.

DEDICATA. V. EIDUS. NOVEMBRIS. COS.
FL. MALLIO THEODORG. V. C.

Fuerat ergo Ravenna Metropolis Piceni Annonarii, ac deinde ab Arcadio, & Honorio Imperatoribus Æmiliæ conjuncta fuit circa annum 399. quo Manlius Theodorus cum Fl. Eutropio consulatum iniit. Leo Augustus, vulgò Sapiens, in notitiâ Episcopatum ad Andronicum filium Ravennam Metropolitanam Piceni Annonarii statuit. Quare Ravenna pertinebat ad diocesim Romani Episcopi, cui Picenum Annonarium subiectum erat. Neque tamen, eò quòd Ravenna civilis metropolis fuit, inde rectè deducitur, eandem Ecclesiasticam quoque metropolim fuisse. Nam certum est, Capuam fuisse metropolim, in quâ Campaniæ Consularis residebat, undè scribit Sanctus Athanasius in Epistolâ ad solitarios: *Missis à Sancto Concilio in legationem Episcopis Vincentio Capuæ, quæ est Metropolis Campaniæ.* At Episcopus Capuæ non erat Metropolitanus, neque ullâ in vicinis Episcopos jurisdictione pollebat. Hinc Sanctus Gregorius Papa tanquam supremus Campaniæ Metropolita per Subdiaconos illius provinciæ Ecclesias regebat. Lib. 2. Epist. 35. ad Petrum Subdiaconum Campaniæ scribit: *Experientia tua Clerum Ecclesiæ Neapolitanæ conveniat, quatenus duos, vel tres de suis eligere, & huc ad eligendum Episcopum transmittere non omitant, qui si fortasse admonitionem tuam quolibet modo diserve tentaverint, Ecclesiasticum in eos vigorem exerce.* Idem lib. 5. Epist. 11. ad Fortunatum Neapolitanum ait: *Neque Clericum tuum, & neque Monachum, vel quamlibet civitatis aliam personam religiosam parochiæ tuæ à quoquam, vel ad alterius volumus judi-*

judicium exhibere. Postea: Porro autem si tu, quod non opinamur, dissimulandum putaveris, Rectori patrimonii Ecclesiae nostrae, qui illic est, vel fuerit constitutus, noveris esse licentiam, ut quod sponte postponis, ejus facere instantia modis omnibus urgearis. Libro 2. Epist. 59. Lib. 7. Epist. 15. lib. 8. Epist. 53. eidem Fortunato dat facultatem monasteria, & basilicas consecrandi; saepe etiam visitationem Ecclesiarum Campaniae injungit, ut plane nulla fuerit Episcopi Capuani ea in provincia jurisdictione. Primus Capuae Metropolitae, & Archiepiscopus designatus fuit à Joanne XIII. anno 968. Lib. 5. Epist. 45. Petro Hydruntino jubet, ut visitet Ecclesias Brundisii, Lippias, & Callipoli, ac electi Episcopi earundem urbium ad nos, inquit, veniant consecrandi. Quare nec Apulia, nec Calabria ullos habebant Metropolitae.

De Sicilia idem dicendum est; frustra enim Albertus Piccolus in dissertat. de jure Ecclesiae Siciliae à cap. 9. contendit, Messanensem Episcopum antiquitus fuisse Metropolitanum ex Epist. 30. ad Felicem Messanensem, quae ultima est in Registro Gregorii Magni; nam id falsum esse constat ex iis, quae diximus lib. 1. Hist. Pelag. cap. 20. Certè in eodem lib. 12. Epist. 10. narrat Gregorius, Januarium Basilicam Messanae aedificasse, ac petere facultatem, quae posset consecrari, illam autem sub certis conditionibus eidem Felici Messanenfi concedit, ut plane appareat, hunc non fuisse Metropolitanum. Praterea libro 11. Epist. 22. inscribit *Leoni Catanensi, Secundo Tauromitano, Joanni Syracusano, Domino Messanenfi*. Non ergo iste erat Metropolitae totius Siciliae, neque enim eundem ceteris postposuisset. Idem etiam Gregorius lib. 7. Epist. 11. mittit Metropolitanis Italiae, & Illyrici literas hoc ordine inscriptas: *Eusebio Thessalonicensi* provincia Macedoniae, *Urbino Dyrrachitano* Epiri novae, *Constantino Mediolanensi* Liguriae, *Andreo Nicopolis* Epiri veteris, *Joanni prima Justiniane* Vicario Illyrici, *Joanni Cretensi* totius Cretae, *Joanni Larisse* Thessaliae, *Mariniano Ravenna* Emiliae, *Januario Calaritano* Sardiniae, & omnibus *Episcopis Siciliae*. Cur Donnum Messanensem solummodo non nominavit, si erat Metropolitae Siciliae, uti de ceteris Metropolitanis Italiae, & Illyrici fecit? Gregorius verò Epistolam illam 30. ad Felicem scribit: *Volumus omnes in unum convenire Episcopos, ut de incidentibus causis fiat disceptatio*. Etenim ex Epist. 4. Leonis Magni Episcopi Siciliae Romam terni quotannis ad Synodum venire debebant; at cum Gregorius unoquoque triennio semel eos venire iussisset, & quidem omnes, ob negotia tamen Ecclesiae provinciae Synodum in Sicilia singulis quoque annis celebrandam iussit. Quod si Felici Synodi convocandae curam Gregorius commisit, quod tamen nullo pacto ibidem traditur, non ideo Felix fuit Metropolitae, sed id fecit à suo Metropolitanò Romano iussus, uti etiam Leontio Forojulienfi Sanctus Leo Magnus injunxit, ut Synodos in Provincia Viennensi indiceret, qui tamen non erat Metropolitae. Ex Epistolam prima lib. 1. ejusdem Gregorii ad Episcopos Siciliae aperte probatur, non modò nullum tum temporis ibidem fuisse Metropolitanum, sed Synodos, quas singulis quibusque annis celebrari iusserat, coram Subdiacono Apostolicae Sedis apud Siculos Vicarium haberi solitas. Haec enim scribit: *Valde necessarium esse perspeximus, ut sicut praedecessorum nostrorum fuit judicium, ita uni, eidemque personae omnia committamus, ut ubi nos praesentes esse non possumus, vestra per eum, cui praecipimus, representetur aucto-*

ritas. *Quamobrem Petro Subdiacono Sedis nostrae intra provinciam Siciliam vices nostras, Deo auxiliante, committimus*. Et postea: *Illud quoque fieri debere perspeximus, ut semel per annum ad Syracusanam, sive Catanensem civitatem universaliter honore, quo dignum est, sicut eidem iussimus, fraternitas vestra conveniat, & Ecclesiasticas causas congruè cum eodem Petro Subdiacono Sedis nostrae debeatis moderatione disponere*. A quo concilio procul absint odia &c. Quare sicuti Subdiaconus Apostolicae Sedis Vicarius Synodis praesidebat, ita illius etiam erat eisdem indicere. Idem verò Petrus indictione VII. anno 603. erat Vicarius Rector Siciliae eò iterum post Cyprianum à Gregorio missus, quo anno hic laudatam ad Felicem Messanensem Epistolam dedit. Hoc ipsum fuisse probat P. Lupus in notis ad Synodum VII. cap. 8. De Umbriae, & Tusciae Ecclesiis idem colligitur ex laudati Gregorii Epistolis.

Rubeus lib. 2. recitat diploma Valentiniani, quo Joannes Episcopus Ravennae Metropolitanam dignitate ornabatur, quod etiam legere poteris apud Baronium ad annum 432. & Ughellum in tabulis ejusdem Ecclesiae tomo 2. Italiae sacrae. Cardinalis tamen eruditissime illius diplomatis falsitatem ostendit; nam ibidem Rhegium Lepidi, Brixellum ad Padum, & Placentiam Metropolitanam Ravennati, quod ad sacra pertinet, subiectae urbes leguntur, cum tamen illarum Episcopi cum Eusebio Mediolanensi, utpotè ejusdem suffraganei Synodum celebrarint sub Leone Magno circa annum 451. adhuc ipso Valentiniano imperante, ut patet ex literis Synodalibus post Epistolam 52. Leonis. His adde, quòd Ecclesia Forocornelienfis subiecta erat Metropolitanam Mediolanensi, ut postea nobis dicitur. Quare cum Ravenna media sit inter Ariminum, & Forum Cornelii, atque haec urbes ad alios Metropolitae antiquitus spectarint, vetustas Metropolitanam primatis Ravennatis Ecclesiae prorsus corrumpit. Illa dignitas sub Petro Chrysologo incepta, qui anno 450. decessit. Extat sermo ejusdem 175. de ordinatione Marcellini Episcopi Vicohabentiae: est autem Vicohabentia in agro Ferrariensi vulgò Viguentia nuncupata, undè Episcopalis Sedes postea Ferrariam translata fuit. Haec Chrysologus ibidem fatetur: *Omnium quidem rerum primordia sunt dura, sed duriora sunt omnibus primordiis generantis. Sancta Ecclesia Ravennas, ut primum pareret, viam fecit, angores perculit, sensit dolores*. Postea: *Habeat modò natus, qui primum natus est, primogeniti reverentiam, teneat honorem*. Rursus: *Latantur, quia videre oculis, suscipere manibus hodie primum sanctae genitricis partum, sobolemque revererunt*. Etenim Placidia Augusta, ejusque filius Valentinianus, cum Ravennae imperii sedem post Honorium fixissent, eandem Ecclesiasticam Metropolitae dignitatem per Romanos Pontifices decorandam curarunt, eam prorsus ratione, quae Sedes Constantinopolitana ob imperiale thronum Patriarchalia jura usurpavit, ac tandem pacifice tenuit.

Jam verò de duobus aliis Metropolitanis Italiae Aquilejensi, ac Mediolanensi dicendum est. Rubeus lib. 5. memorato scribit, Ecclesiam Vercollensem fuisse Transpadanae Italiae, ac Liguriae metropolim, idque ex gestis Sancti Eusebii ejusdem urbis Episcopi colligi; at Ambrosium à Theodosio seniore jus Metropolitanum Mediolanensi demum Ecclesiae impetrasse. Nescio undè ex laudatis gestis id deduci possit, neque hoc cum ejusdem Scriptoris discursu congruit. Etenim si ubi civilis metropolis ab Imperatoribus

ratoribus locata erat, ibidem & Ecclesiastica statim conſurgebat, nullo jure utraque dignitas Mediolano eripi poteſt, ibi enim Vicarius Italiae reſidebat, ac ex conſequenti ejuſdem Urbis Epicoſopus erat Metropolitā. S. Athanaſius in Epistoſā ad ſolitarios ſcribit: *Dionysius Mediolani, quod & ipſum eſt metropolis Italiae.* Narrat S. Maximus Epicoſopus Taurinenſis, ab Arianis fraude, ac dolo Dionysium Mediolanenſem ad impiam ſubſcriptionem ponendam ſeductum fuiſſe, quam poſteā paginam cum Eufebio Vercellenſi itidem ſubſignandam traderent, reſpondiſſe ait: *Hoc ſibi placere, quod illis, ſed quod ſibi filium Dionysium in ſubſcribendo proponerent, graviter ſe moveri.* Vos enim, inquit, qui dicitis filium Dei Patri Deo æqualem eſſe non poſſe, cur mihi filium prætulisti? *Quā illi ratione permoti ſtatim S. Dionysii chirographum deleverunt priorem locum deſcribendi beato Eufebio deſerentes.* At Eufebius eo pacto Dionysii ſubſcriptione correſtā, dare poſteā nomen recuſavit. Ex quibus patet, Arianos Dionysio uti Metropolitā primum in ſubſcribendo locum detuliſſe, Eufebium verò non quidem jus Metropolitanum Arianis obſeciſſe, ſed ætatis antelationem, undè tanquam ſeniori priorem in ſubſcribendo locum ſibi deberi dicebat. Ampliſſima erat juridiſctio Metropolitanæ Mediolanenſis vel antè annum quadringenteſimum; nam certum eſt Æmiliam, Liguriam, Inſubriam, Alpes Cottias, Ræthiam primam, meamque patriam Veronam ad Metropolitanum Mediolanenſem ſpectaſſe. S. Ambroſius Epistoſ. 19. ad Conſtantium ſcribit: *Commendo tibi, ſili, Eccleſiam, quæ eſt ad Forum Cornelii, quod eam de proximo intervifaſ frequentius, donec ei ordinetur Epicoſopus &c. occupatus diebus ingruentibus quadageſima tam longè non poſſum excurrere.* Erat ergo illa Eccleſia in Æmiliā ſubdita Metropolitanæ Mediolanenſi, cum illius cura ad eundem pertineret. Ruſſus Epistoſ. 46. ad Syagrium Veronenſem ſcribit: *Proſpiciendum eſſe, ne de noſtro obloquantur iudicio chariſſimi noſtri Veronenſes, propriis te xuiſti literis. Non arbitror fore; certè non ſolent. Aut ſi obloqui ſoleant, haud dubiè liquet, cum aſperati huc veniant, paciſici ad te revertantur. Præſertim cum hoc iudicium noſtrum cum Fratribus, & Conſacerdotibus noſtris participatum proceſſerit.* Veronenſis noſtræ Eccleſiæ cauſæ deferebantur ad Mediolanenſem Metropolitanam, ad quem datur appellatio. Verona tamen ad curam Conſularis Venetiæ, & Iſtriæ pertinebat, ut ex hac inſcriptione, quæ Sirmione in agro Veronenſi ad Benacum legitur, intelligimus.

HORTANTE BEATITUDINE.
TEMPORUM. D.D.D. N.N.N.
GRATIANI. VALENTINIANI.
ET THEODOSII. AUGGG.
STATUAM. IN. CAPITOLIO.
DIV. JACENTEM. IN.
CELEBERRIMO. FORI.
LOCO. CONSTITUI. JUSSIT.
VAL. PALLADIUS V. C.
CONS. VENET. ET HIST.

Baronius, ac Sirmondus non modò Venetiarum, verùm & Pannoniæ Eccleſias ad ejuſdem juridiſctionem ſpectaſſe contendunt. Scribit Ambroſius Epistoſ. 25. ad Vercellenſes, qui in demortui Eufebii locum alterum ſubſtituere ob diſſidia differebant: *Sola Vercellenſis Eccleſia nunc ex omnibus Liguriæ, atque Æmiliæ, Venetiarumque vel cæteriſ ſinitimis Italiae partibus huiſmodi eget officio.* Ex quibus Sirmondus lib. 1. Proſemiptici cap. 8. hæc deducit: *An non abundè confirmat*

*omnes Liguriæ, atque Æmiliæ, Venetiarumque vel cæterarum ſinitimarum Italiae partium Eccleſias ad Mediolanenſis Eccleſiæ Epicoſopi ſollicitudinem pertiniſſe? Quo auctore Venetā provinciā Mediolanenſis Metropolitanæ juri adſcriptā, Aquilejenſis Eccleſia in ordinem redigitur, illiuſque Epicoſopus fit laudati Metropolitanæ ſuffraganeus. At Cardinalis Baronius etiam Illyricum Occidentale eidem Mediolanenſi deputat, quod Paulinus in libro de Vitā S. Ambroſii ad Auguſtinum hæc ſcribit: *Sirmium verò cum ad ordinandum Anemium Epicoſopum perrexiſſet.* Conſecrare autem Epicoſopum ad Metropolitanum pertinere ſuperiùs nobis probatum eſt. Hinc idem ad annum 380. pag. 442. putat, Ambroſium Sirmium ſe contuliſſe: *ut Eccleſia Sirmiſi ſua diœceſis conſulturus præſiceret Catholicæ communionis Epicoſopum.* Additque cauſam: *Perſeverabat enim antiqua illa diviſio provinciarum, quæ lege Vatinia conjuncta erat provincia Illyrici Galliæ Cifalpine.* Quæ ſi vera ſunt, nullus eo ſæculo erat Aquilejæ Metropolitanus, quandoquidem ultrā Venetiarum fines Sirmium uſq; Ambroſii juridiſctio protēdebat.*

In hanc ſententiam alia argumenta nos urgent. In Synodo Aquilejenſi ſub Damaſo anno 381. Ambroſius Mediolanenſis Epicoſopus dixit: *Quid ergo vobis Sancti viri placeat, declarandum eſt. Omnes Epicoſopi dixerunt: placet.* In eo autem Concilio Ambroſius uti ſupremus Jdex Palladium Arianum interrogavit, eodemque hæreſeos convicto, Ambroſius antè cæteros, quos inter erat Valerianus Aquilejenſis, hanc ſententiam pronunciavit: *Juxta ea, quæ hodie audivimus &c. Pronuncio illum ſacerdotio indignum, & carendum, dum & in loco ejus Catholicus ordinetur, Omnes Epicoſopi dixerunt, anathema Palladio.* Hoc ſanè eſt ſupremæ juridiſctionis argumentum. Cur enim primus Metropolitā Valerianus antè cæteros ſententiam non protuliſſet? Legantur Synodi Africanæ, ubi ſemper Aurelius primus Metropolitā cæteros interrogabat, primuſque ſententiam dicebat, quod & in Synodo Genethlii Aurelii deceſſoris patet, nec id in dubium vocari poteſt. Prætereā Africani Patres in graviſſimis cauſis Romanum, & Mediolanenſem Antiftitem per Nuncios convenire ſolebant, nullā Aquilejenſis conſideratione habitā. Ita in Synodo Carthagenſi Cæſario, & Attico Conſ. celebratā ſcripſere in cauſā Donatiſtarum ad Siricium, & Simplicianum Ambroſii ſucceſſorem. Ruſſus aliam legationem deſtinaverunt in Synodo conſtā poſt conſultatum Fl. Stilichonis ad Anaſtaſium Papam, & Venerium Mediolanenſem. Severus Sulpitius, qui eā ætate florebat, nempe anno 400. cum lib. 2. narraſſet, Prifcillianiſtas à Damaſo, dein etiam ab Ambroſio damnatos, addit: *Tum vertere conſilia, ut quia duobus Epicoſopis, quorum eā tempore ſumma auctoritas erat, non illuſerant &c.* Quare poſt Romanum Pontificem ſumma tunc erat Mediolanenſis Metropolitanæ in Italiā auctoritas. Cum Ambroſius Siricii Papæ epistoſam accepiffet cum hac epigraphe *Siricius Mediolanenſis Eccleſiæ*, eruditam epistoſam, quæ inter Ambroſianas ſeptima numeratur, idem re poſuit cum his ſubſcriptionibus: *Ego Ambroſius Mediolanenſis Eccleſiæ Epicoſopus ſubſcripſi. Eventius Epicoſopus Geneteniſ ſaluto Sanctitatem tuam in Domino, & huic epistoſæ ſubſcripſi. Maximus Epicoſopus Hemonenſis &c.* At Ceneta Venetæ provinciæ urbs eſt, Hemonia verò in Norico erat LXXXVI. P. M. ſuprà Aquilejam, quā captā Maximinus Imperator teſte Herodiano ad Aquilejam obſidendam exercitum duxit. Cum verò illarum urbium Antiftites

stites epistolæ ad Mediolanensem Ecclesiam à Pontifice datæ responderint, ad eandem illi Ecclesiam spectasse videntur, qui postea Aquilejâ in Ecclesiasticam Metropolim erectâ eidem adscripti sunt.

Cæterum Metropolitanæ nostræ Aquilejensis Ecclesiæ antiquitas nobis defendenda est. Cùm Auxentius Arianus rem Catholicam vexaret, S. Damasus Synodum contrâ eundem celebravit, ac deinde Synodicam ad Illyricos Episcopos transmisit cum hac epigraphe: *Episcopi ad Sanctum Concilium Romæ convocati Damasus, Valerianus, & cæteri dilectis fratribus Episcopis, qui sunt in Illyrico in Domino salutem.* Epistola am recitat Sozomenus lib. 6. cap. 23. Unus post Pontificem Valerianus Aquilejensis nominatur, ut planè non infimi ordinis cum cæteris, qui suppresso nomine recitantur, appareat, sed ut unicus tum temporis post Damasum in Italiâ Catholicus Metropolitanus censendus videatur. Synodus Constantinopolitana in literis ad Damasum, & Occidentales Episcopos in titulo nominat Damasum, Ambrosium, Britonem, & Valerianum; non igitur erat Valerianus inter gregarios Antistites, sed Metropolitanus. Honorius Imperator in causâ Chrysostomi ad Arcadium fratrem scribens ait: *Quenam verò sit Occidentalium de Episcopo Joanne sententia ex omnibus ferme epistolis constat, quas ad me frequentes dederunt. Ex his duas continentes, quod reliquæ, subdidi, scilicet Romani, & Aquilejensis Episcopi.* Cur verò literas Venerii Metropolitanæ Honorius omisit, Aquilejensis suffraganei epistolam laudans? Erat ergo summa Aquilejensis Metropolitanæ in Italiâ auctoritas; atque ex Honorii testimonio proxima Pontificiæ. Venerium autem pro Chrysostomo scripsisse refert Georgius Patriarcha Alexandrinus in libro de Vitâ Chrysostomi, ubi loquens de Arcadio ait: *Acceptis literis Imperatoris Honorii, Papæ insuper Innocentii, & Episcoporum Italiae Chromatii Aquilejensis, Venerii quoque Mediolanensis, & aliorum &c.* Ubi etiam Chromatium Venerii præpositum legis, ut hujus suffraganeus nullâ ratione asseri possit. S. Hieronymus lib. 2. Apol. 1. con. Rufinum scribit: *Ergo beati Episcopi Anastasii, Theophilus, & Venerius, & Chromatius &c. illum, scilicet Origenem, hæreticum denunciant.* Erat ergo Chromatius Aquilejensis Metropolitanus, nam unâ cum Romano Pontifice, Patriarchâ Alexandrino, & Metropolitanâ Mediolanensi nominatus fuit. Sanctus Basilius Magnus Epistolam 324. scribit *Valeriano Illyriorum Episcopo*, in quâ eidem gratulatur, quod ipsius operâ in Occidente Arianorum conatus irriti evaserint. Hinc primatialis Valeriani Aquilejensis dignitas elucet, ad quem vel ex Oriente honorificentissimæ literæ scribebantur. Illyricorum verò eundem Episcopum Basilius dicit, quod Græcis pleisque Scriptoribus Aquileja Illyrici urbs videbatur, undè Herodianus in Maximino Aquilejam in confiniis Illyriorum ponit.

Ex his colligimus minùs rectè Sirmondum lib. 2. Propem. cap. 7. vocasse Aquilejensem Metropolitanam *vix Italici nominis Antistitem*, & lib. 1. cap. 8. dixisse: *Nusquam enim Aquileja inter Italiae Metropoles, neque ab Athanasio, neque ab aliis illorum temporum Scriptoribus recensetur.* Etenim Athanasius Capuam Metropolim appellavit, quod in eâ Campaniæ Consularis residebat. Hac ratione Aquileja pariter Metropolitanis Italiae dicenda est; nam extat lib. 8. Cod. Theod. L. 1. de execur. & exact. rescriptum Valentini, & Valentis Imp. ad Florianum Consularem Venetiæ, quod etiam ex superius positâ inscriptione, &

ex notitiâ Imperii Occidentalis patet, Consularis autem debebat Aquilejæ, quæ provinciæ prima civitas erat. Quod si dicat, locutum Athanasium de Ecclesiasticâ, non de civili Metropoli, id falsum apparet, ex laudatis ejusdem verbis ex epistolâ ad solitarios, ubi Capuam apertè Metropolim nuncupavit. Herodianus in Maximino appellat Aquilejam *maximam Italiae urbem*, quâ de re legatur Cluverius lib. 1. Italiae antiquæ cap. 20. ubi plura veterum Scriptorum de illius urbis dignitate testimonia congerit. Neque verò ejusdem Metropolitanæ Ecclesiasticæ jurisdictionem evertunt, quæ proximè adduximus. Etenim Ambrosius in epistolâ ad Vercellenses illarum provinciarum meminit, non quod omnes sibi subiectæ erant, sed quod uti viciniore, ac sibi notiores in exemplum faciliùs adducere poterat, præsertim cùm ibidem appellet etiam *finitimas Italiae partes*; cùm tamen extrâ Italiam ejusdem jurisdictionis nullâ ratione extendi potuerit, cùm illæ provinciæ nec Vicario Italiae subiectæ essent, ad cujus jurisdictionem Metropolitanum Ecclesiæ Mediolanensis dominium Sirmondus ipse, alique præformarunt.

Sed nec Anemii Sirmiensis facta per Ambrosium consecratio istius diocesis Sirmium usque protendit, ut Baronius existimavit. Fateor defuncto Metropolitanâ à suffraganeis successorem in Synodo provinciæ ordinari solitum, suffraganei verò consecrationem ad Metropolitanam spectasse. Attamen non semel Metropolitanâ ab alio Metropolitanâ consecrabatur. Ita Theophilus Alexandrinus pro ordinatione Chrysostomi peragenda ab Arcadio Constantinopolim accitus fuit ex Socrate lib. 6. cap. 2. Leo Magnus in Epistolâ ad Anastasium Thessalonicensem ait: *Singulis autem Metropolitanis sicut potestas ista committitur, ut in suis provinciis jus habeant consecrandi, ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari.* Et in Epistolâ ad Episcopos per Illyricum: *Fratrem, & Coepiscopum nostrum Anastasium de ordinando Antistite volumus consulatis, cui Metropolitanam Episcopi consecrationem statuimus.* Habentur hæc literæ in Synodo Romanâ sub Bonifacio II. par. 1. Collectionis Holstenii. Cùm verò Ambrosius in ore famæ esset, hoc & ipse speciali privilegio ab Apostolicâ Sede donatus fuit, ut Sirmii Episcopum consecraret. Erat Sirmium Pannoniæ secundæ Metropolis, eam enim urbem Ammianus illius sæculi Scriptor lib. 21. nuncupavit *Urbem matrem, populosam, & celebrem.* Et ipse Anemius in Synodo Aquilejensi dixit: *Caput Illyrici non nisi civitas est Sirmiensis. Ego igitur illius Civitatis Episcopus sum.* Itaque erat Anemius Illyricorum Pannoniæ secundæ Episcoporum Metropolitanus. Profectus est Sirmium Ambrosius, quod Justina Augusta omni arte conabatur, ut, teste Paulino, *ab Arianis Episcopus in eadem Ecclesiâ ordinaretur.* Et quidem non video, quid Baronii sententiam lex Vatinia juvet, quâ Illyricum Occidentale Cisalpinæ Galliæ accensebatur. Nam licet is tractus Illyrici à Præfecto Prætorio Italiae sæpius regeretur ex lib. 9. Cod. Theod. L. 13. *De penis ad Flavianum*, quod rescriptum datum est à Valentiniano II. Veronæ anno 382. XV. Kal. Sept. Item lib. 1. L. 2. *De Constit. Principum.* Lib. 11. L. 1. *Si per obreptionem* ad Probum; haud tamen ad ejusdem regiminis normam Metropolitanâ in Italiâ jurisdictionis statui potest, aliàs unus fuisset Italiae, & Africae Metropolitanus; Africa enim per Præfectum Pr. Italiae gubernabatur. Sed neque ex Præfecturâ Vicarii Italiae id deduci potest, huic enim parebant provinciæ Consulares quatuor, Venetia

netia cum Istriâ: Æmia cum Liguriâ: Flaminia cum Piceno Annonario; Præfides tres, Alpes Cortiæ, Rhetia I. Rhetia II. At Pannonia Secunda, cuius Metropolis erat Sirmium, per Consularem regebatur; nam extat rescriptum Valentiniani, & Valentis ad Fortunatum Consularem Pannoniæ Secundæ lib. 8. Cod. Theod. l. 27. de cursu publico. Quare uti Consularis Liguriæ, & Æmiiliæ Mediolani, ita Consularis Pannoniæ Secundæ Sirmii residebat.

Sed neque nobis adducta oppositum persuadent. Ambrosius quidem in Synodo Aquilejensi primus in Palladium sententiam dixit, quod ab Apostolicâ Sede, & à Gratiano Imperatore illius causæ cognitor destinatus fuit. Acta tamen Synodalia Valerianum Ambrosio præpositum exhibent; ita enim ibidem Patres nominantur: *Valerianus Episcopus Aquilejensis. Ambrosius Episcopus Mediolanensis. Eusebius Episcopus Bononiensis. Limenus Episcopus Vercellensis. Anemius Episcopus Sirmiensis Illyrici &c.* Quæ tamen non adduco, ut primum Aquilejensem supra Mediolanensem Metropolim probem. Nam cum Limenius Vercellensis Anemio Sirmii Metropolitæ præponatur, juxta delatæ dignitatis antiquitatem Episcopi illi subscripti videntur, de quâ re contra Salmasium mox plura subjiciam. Ita in Sardiceni Concilio Hosius Cordubensis primus non quidem sententiam Patres rogabat, sed suam promebat, quam cæteri sequebantur; hinc rectè à Theodoro lib. 2. cap. 16. dictus fuit *Princeps Sardicenis Synodi.* Quâ auctoritate ille usus est, quod illuc esset ab Apostolicâ Sede specialiter delegatus. In epistolâ autem ab Ecclesiâ Mediolanensi ad Siricium Papam missâ suffraganei Metropolitæ Aquilejensis leguntur, quia illi duo Episcopi Ambrosium de Arianorum conatibus consulturi Mediolanum sub idem temporis se contulerant, undè & ipsi eidem epistolæ nomen dedere, neque enim illæ literæ à Synodo eâ occasione ab Ambrosio coactâ scriptæ sunt. Hæc ex eo confirmantur, quod Felix Jadertinus unâ cum memoratis ibidem subscriptus legitur: Jadera autem Dalmatiæ urbs ad Salonitanum Metropolitam, non ad Mediolanensem pertinebat. Denique quod de Africanis ad Romanos, & Mediolanenses Episcopos legationibus objicitur, Aquilejensem primum non explodit; nam ideo Aurelius Carthagenensis, ac collegæ ad Romanam, & Mediolanensem Ecclesiam legatos destinarunt, quia in utriusque Ecclesiæ Synodo verum fuerat, ne Donatistæ ad Catholicam unitatem conversi sacris ordinibus insignirentur, quæ lex ob Diaconorum penuriam cum ab Afris observari non posset, legatos in Italiam mittendos decrevere, qui facti rationem redderent, *ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum.* Verba sunt Synodi Africanæ Carthagine celebratæ post consul. Fl. Stilichonis anno 401. quod rursus repetunt in Synodo Carthagenensi eodem anno peractâ Vincentio, & Flavita Cons. *In transmarino,* inquit, *Concilio statutum est, id est, ut in parte Donati si ad Catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum concilium.* Cum verò in Aquilejensi Ecclesiâ nihil de Donatistis statutum fuerit, vel ex terrarum distantia ea decreta in Africanorum notitiam non pervenerint, ideo nulla ad Chromatium eâ de re legatio destinata fuit. Scripsit olim Pater Lupus in questione de Origine Augustinensium cap. 9. pag. 142. obtinuisse *Simplicianum Mediolanensem à Siricio, ac Apostolicâ ejus Sede vicariam præfecturam supra omnes Ecclesias Hispanicas, atque Africanas.* Cujus sa-

nè dignitatis nullum usquam vestigium vidi, nec Simplicianus eas regiones visitavit, non earumdem Episcopos consecravit, quod Vicarius Apostolicus Thesalonicensis faciebat; non Synodos indicebat, quam ab Apostolicâ Sede dignitatem, auctoritatemque S. Cæsarius Arelatenensis obtinuit; non illarum Ecclesiarum causas cognoscebat, uti Maximianus Gregorii Magni in Sicilia Vicarius. Quare ficta prorsus est vicaria illius Metropolitæ Mediolanensis potestas.

Jure ergo metropolitico Primatis Aquilejensis demonstrato, alterum dubium nobis solvendum est, essetne idem secundus, an tertius à Romano Pontifice in Italiâ Metropolita? S. Hieronymus Italicarum Ecclesiarum peritissimus contra Rufinum scribit: *Ergo Beati Episcopi Anastasius, & Theophilus, & Venerius, & Chromatius &c.* Venerium Mediolanensem Chromatio Aquilejensi, & quidem amicissimo præponit. Theodoretus Epist. 112. ad Domnum Antiochenum ait: *De his etiam ad Dei amantissimos Episcopos Occidentis Mediolani, Aquilejæ, & Ravennæ scripsimus.* Eundem, quem Hieronymus, ordinem servavit. At Salmasius priorem in Synodis locum Aquilejensi Metropolitæ datum contendit, quia in Synodo Sardiceni anno 347. legitur subscriptus: *Fortunatianus Episcopus civitatis Aquilejæ,* & post quosdam alios: *Protasius Episcopus civitatis Mediolanensis.* Rursus in Synodo Arelateni I. subscribunt decreta: *Ex provinciâ Dalmatiæ civitate Aquilejâ Theodorus Episcopus, Agathon Diaconus. Ex provinciâ Italiæ civitate Mediolani Orosius Episcopus, Nazarius Lector.* Sed hæc argumenta lubrica sunt; nam in Synodis non semper dignioris sedis Episcopi primo loco subscribebant, in quam rem innumera exempla adducit Hallier lib. 4. Hier. Eccles. sect. 4. cap. 2. §. 76. Certè in laudatâ Synodo Sardiceni antè Protasium Mediolanensem subscriptus legitur Lucius nostræ Veronæ Episcopus, qui tamen eâ tempestate erat subditus Protasio, Lucillum vocat eundem Athanasius in apologiâ ad Constantium Augustum. In Synodo Romanâ sub S. Agathone Papâ, ut habetur act. 4. Synodi VI. Oecumenicæ, priori quidem loco subscripsit Agatho Papa cum suis suffraganeis Episcopis Campaniæ, Siciliæ, Calabriae, Brutiorum, Umbriæ, & Tusciæ, quæ civiles provinciæ ad unam provinciam Ecclesiasticam Romani Metropolitæ pertinebant, postea subscripsit *Mansuetus Mediolanensis* cum XVI. suffraganeis, quos secutus est *Agatho Episcopus sanctæ Ecclesiæ Aquilejensis provinciæ Istriæ,* post quem nomen statim dedere ejusdem comprovinciales Episcopi. Tertius à Mediolanensi subscripsit *Theodorus Ravennas.* Ex his apertè colligitur, Aquilejensem Episcopum uti Patriarcham non sedisse in eâ Synodo, quæ celebrata fuit anno 680. neque enim eo se nomine designat, & Mediolanensi, qui purus erat Metropolita, post ponitur. Idem dicendum est de subscriptionibus Synodi Romanæ præside Julio Pontifice, quæ à Salmasio opponuntur.

Ego quidem arbitror olim de primatu Aquilejensem, ac Mediolanensem Metropolitæ litigasse. Sedem verò Apostolicam eosdem pares pronunciasse. Ita Gregorius Magnus, cum ad Episcopos plures simul literas daret, ne illi, quem primo loco nominaret, primatum tradere videretur, à paribus literas ad eosdem datas inscribebat: videatur lib. 7. Epist. 15. lib. 5. Epist. 52. Hinc cum Mediolanensis, ac Aquilejensis de primatu contenderent, factum est, ut ex Apostolicâ Sedis decreto unus alterum vicissim ordinaret. Hunc enim illarum Ecclesiarum morem

antiquitas fuisse scribit Pelagius I. Papa in Epistola ad Joannem Patricium, quæ habetur pag. 219. collectionis Holtstæni: *Nempe*, ait, *is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate, vel difficultate itineris ab Apostolico onerosum illis fuerat ordinari, ipsi se in vicem Mediolanensis, & Aquilejensis ordinare Episcopi debuissent, ita tamen, ut in eâ civitate, in quâ erat ordinandus Episcopus, alterius civitatis Pontifex occurrere debuisset, ut & ordinando electio à præsentis ordinatore ex consensu universalis, cui præficiendus erat, Ecclesiæ melius, ac facilius potuisset agnosci, & in suâ, qui ad Episcopatum provehendus erat, nec tamen ordinatori suo subdendus fuerat, ordinaretur Ecclesiâ.* Pelagius Pontificatum indeptus est anno 556. Quando verò inceperit mos ille, quem antiquum tellatur, incomperum est: at dum neutrum ordinatori suo subdendum dicit, antiquitatem Aquilejensis Metropolitæ aperte demonstrat, nullamque fuisse Mediolanensi in Aquilejensem Ecclesiam jurisdictionem.

Postea verò cum Metropoli Ravennatis Ecclesiæ Exarchorum patrociniò suffultus esset, Mediolanensi, & Aquilejensi locum eripere percontavit, ac planè Episcoporum C-P. vestigia secutus est. Etenim cum Ravenna Honorii, ac Valentiniani Imperatorum, dein Theodorici, ac aliorum Gothorum Regum, & postremò Græcorum Exarchorum Sedes evaserit, ejusdem urbis Episcopus non modò supra Mediolanensem, atque Aquilejensem se extulit, verum etiam autocephalam sibi usurpans juri Patriarchali Romani Antistitis se subducere effræni prorsus ambitione conatus est. Neque verò id illi difficile fuit, Aquilejâ ab Hunnis, Mediolano à Gothis, ac Longobardis everso, ita ut earundem urbium Episcopi procul ab antiquis sedibus degerent. In Synodo quidè Romanâ sub Symmacho anno 511. primo loco sedit Cælius Laurentius Mediolanensis, secundo verò Petrus Ravennas. At Theodorico Rege Ravennæ degente, Episcopus Ravennatum à Joanne Pontifice secundum à Romano Præsule locum impetravit, cum idem dixisset decessorem Petrum in Concilio Symmachi gratiâ humilitatis locum Mediolanensi cecidisse. Hæc sanè testatus est Hunfridus Ravennæ Episcopus in Synodo Romanâ sub Clemente II. cum de præcedenti cum aliis altercatur. Sed hujus fides sit penes Auctorem; nam vidimus etiam anno 80. Ravennatem post duos illos Italiæ Metropolitæ subscripsisse, ubi cum tres Archiepiscopi memorati cum suffraganeis nomen dederint, debitus in subscribendo ordo servatus videtur. Attamen sæculo nono Archiepiscopus Ravennas primus Italiæ post Pontificem Metropoli habebatur. Carolus Magnus in testamento, quo Metropolitanis Ecclesiis, quæ intrâ imperii Occidentalis fines numerabantur, pleraque legavit, eisdem hoc pacto recensuit, ut primo loco Ravennas, secundo Mediolanensis, tertio Forojulienensis, seu Aquilejensis Ecclesiâ numeraretur. Hæc ibidem apud Baronium ad annum 811. pag. 576. leguntur: *Nomina verò Metropolitanarum civitatum, ad quas eadem elemosina, vel largitio datæ est, hæc sunt: Roma, Ravenna, Mediolanum, Forumjulii, Gradus, Colonia &c.* Luitprandus Ticinensis Diaconus lib. 2. de gestis Imperatorum, & Regum cap. 13. scribit: *Per id tempus Ravennatis sedis, qui secindus post Romanum Archievum Archiepiscopus habebatur, Petrus Pontificatum tenebat. Hic Petrus anno 904. Ravennâ sedebat. Verùm id agrè tulit Patriarcha Aquilejensis. Quare Rothaldus Aquilejensis summi vir ingenii, ac rerum gesta-*

rum gloriâ insignis ad Ecclesiæ suæ privilegia adversus Ravennatum antistitem rapinas reparanda animum convertit, atque à Leone VIII. anno 964. diploma impetravit, quo primus Italiæ Metropoli post Romanam sedem declarabatur. Verba Leonis apud Ughellum tomo 5. Italiæ Sacræ in tabulis Aquilejensibus hæc sunt: *Volumus scilicet, & Apostolicâ auctoritate jubemus, ut inter omnes Italicas Ecclesias Dei sedes prima post Romanam Aquilejensis, cui Deo auctore præes, habeatur.* Verùm quòd Leo ille Schismaticus fuit, Poppo Aquilejensis à legitimo Pontifice literis obtentis vetera Ecclesiæ suæ jura accerrimè tutatus est. Etenim non modò armis ejusdem jurisdictionem asseruit, ac nobilissimo templo, quod etiamnum extat, eandem exornavit, verum etiam à Joanne XIX. novo diplomate impetrato illius primatum confirmavit, in quo hæc leguntur: *Inclinati namque precibus vestris Apostolicâ auctoritate concedimus, & per hujus nostri privilegii paginam confirmamus vobis, vestrisque successoribus Patriarchatum Sanctæ Aquilejensis Ecclesiæ fore caput, & metropolim super omnes Italiæ Ecclesias, quoniam antè omnes constitutam, & in fide Christi fundatam esse cognoscimus, atque volumus Sanctam Aquilejensem in cunctis fidei rebus peculiarem, & vicariam, & secundam esse post hanc aliam Romanam Sedem, sicut olim à B. Petro Apostolo concessum fuisse videtur &c.* Dat. mense Septembris indictione decimâ in sacratissimâ sede B. Petri Apostoli anno quarto Deo propitio Pontificatus Domini Joannis Summi Pontificis, & universalis Noni decimi Pape. Anno 1026. mense Septembris indictione X. inchoabatur. Ex hac subscriptione colligitur, Joannem XIX. ut scribit Panvinius, XX. ut vult Baronius anno 1023. pridie Kal. Martii ad Pontificatum evectum, non verò anno sequenti, ut uterque Scriptor, alique vulgò existimant. Nam anno 1026. mense Septembri quartus annus ejusdem Pontificatus numerabatur; favet Matthæus Westmonasteriensis: *Anno gratiæ, inquit, 1023. Joannes sedet in cathedra Romanâ annis novem.*

Ceterum post viginti annos de trium Italiæ Metropolitanarum præcedentiâ iterum lis agitata fuit coram Clemente II. in Synodo Romanâ celebratâ in eunte anno 1047. in quâ Pontifex decessorum sententiæ non stetit, sed primum locum Metropolitæ Ravennati, secundum Aquilejensi, tertium denique Mediolanensi adjudicavit. Ughellus tomo 2. Italiæ sacræ in tabulis Ravennatis Ecclesiæ Clementis diploma ex Archivio Vaticano depromptum refert. Dabo insigniora fragmenta: *Unum, inquit Pontifex, propitiante Domino nobis concessum est illic determinare, quod multoties ventilatum à retro Pontificibus prædecessoribus nostris, aut vix, aut nullo sine sopitum est illud videlicet in Synodo sedendi jurgium, quod emiserat inter Ravennatem, & Mediolanensem Archiepiscopos, unde & in ipsâ nostrâ Synodo Aquilejensis Patriarcha musitabat; quisquis enim sibi juxta nos dexteri lateris locum vendicabat, & cui jure deberetur, nobis incertum erat. Postea: Contigit autem primâ die Synodi non interesse Mediolanensem Archiepiscopum à primordio sed jam die inclinato, cum Patriarcha à dextris nostris sederet, interpositâ tamen sellâ charissimi filii nostri Imperatoris Henrici, qui jam iam advenire putabatur, quia eo loci erat electus quoque Ravennatis Ecclesiæ, à sinistris ut sederet, quo Mediolanense Archiepiscopo in medium veniente dextrum quia locum petierat, hinc acclamatum est ab electo Ravennati, sibi deberi illum, simili modo à Patriarcha Aquilejensi, & ita unus rei altercatio inter sese orta est. Scribit Mediolanensem adduxisse Synodum à*

Symmacho Papa celebratam, in quâ Ravennatem præcellerat; hunc verò Joannis II. decretum opposuisse, quo eâ in Synodo Petrum Ravennatem *humilitatis gratiâ* alteri locum celsissimum testabatur; denique Aquilejensem Joannis XIX. laudatum diploma exhibuisse. Quibus ritè discussis, tradit è Synodi sententiâ causam Ravennati Metropolitæ adjudicatam fuisse dextero eidem loco assignato, Imperatore tamen non præsentem, qui si adesset, jussus fuit Ravennas ad sinistrum Pontificis latus transire, & concludit: *Verùm ne posthac iterum vel Archiepiscopo Mediolanensi, vel Patriarchæ Aquilejensi de sessione dextris lateris nostri liceat excitare quamlibet controversiam, interdicens nostrâ Apostolicâ auctoritate, hoc eis de cætero licere, quòd si fortè fuerit præsumptum, pro temeratione interdicti nostri non modò bannum Sancti Petri nostræ Sedi persolvat, verùm nostræ quoque excommunicationis, & anathematis laqueos incurrat. Sedem etiam Ravennatis Archiepiscopi subemus semper esse à dextris nostris, nostrorumque successorum secundum antiquæ constitutionis auctoritatem, nisi fortè Imperator adfuerit, & tunc etiam ipsum sinistrum locum tenere per hanc nostræ auctoritatis firmitatem huic nostræ narrationi subjectam.* Et hæc anno 1047. statuta sunt.

Ex his manifestum sit, Antistitem Aquilejensem nomine tenus Patriarcham fuisse, neque enim Metropolitæ Italiæ primum eidem locum dare recusassent, neque Apostolica Sedes Ravennatem Archiepiscopum eidem præferendum judicasset. Sed neque Joannes XIX. cum primum illi ipsi locum dandum inter Italiæ Antistites pronuntiavit, ullam Patriarchalis dignitatis mentionem fecit, sed ob antiquitatem Aquilejensis Ecclesiæ à D. Marco fundatæ eundem ceteris se præferre dixit. Fuit ergo Patriarcha Aquilejensis antiquitùs solo nomine talis, nec ullo Patriarcharum privilegio exornatus. Ita Græci quosdam habuere penes nudum nomen Metropolitæ, qui tamen alteri Metropolitæ subjecti erant. Marcianus Imperator act. 6. Synodi Calchedonensis ob habitam eâ in urbe Synodum honorare eandem volens dixit ad Patres: *Ad honorem Sanctæ Martyris Euphemie, & vestræ pariter Sanctitatis Calchedonensem civitatem, in quâ sanctæ fidei Concilium gestum est, Metropolis privilegia habere sancimus, nomine tantum hanc honorantes, salva videlicet Nicomedienstem civitati propriâ dignitate.* Hos penes titulum Metropolitæ Græci posteriores Archiepiscopos dixere, quorum catalogum in Græco Imperio recitat Leo Sapiens in Notitiâ Episcoporum ad Andronicum filium in calce libri Georgii Codini de Officiis Aulæ, & Ecclesiæ C.-P. De hisce Metropolitæ legatur Lupus in notis ad canonem XII. Calchedonensem, in quo hæc statuta sunt: *Quæcumque verò civitates jam literis imperialibus Metropolitani nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodò perservantur, & qui Ecclesiam ejus gubernat Episcopus, salvis scilicet veræ Metropoli privilegiis suis.* Ita definita est illis inter Eunomium Nicomedienstem, & Anastasium Nicænum de jure Metropolitico contendentium, de quâ re agitur totâ actione 13. laudatæ Synodi, in cujus fine hæc per gloriosissimos Judices ex Patrum sententiâ statuta leguntur: *Auctoritatem quidem Metropolitanam inter Ecclesias provincie Bithyniæ Nicomedienensis reverendissimus habebit Episcopus, Nicæno habente honorem metropolitanam tantummodò, subjacente autem ad exemplum aliorum Episcoporum provincie Nicomedienensis; hoc enim visum est Sancto Concilio.* Sed ab ea sententiâ Nicæni Metropolitæ postea recesserunt; excusâ enim Nicomedienstem

in ipsos jurisdictione, sex Bithyniæ Ecclesias eidem subreptas propriæ Metropoli subjecerunt, ut patet ex notitiâ laudatâ Leonis Imperatoris. Ibidem tamen Nicænus solo nomine Metropolitæ ceteris suffraganeis Nicomedienstem Ecclesiæ præponitur. *Adulteræ etiam leges, inquit Patres, nomine Metropolis solummodò honoravunt Nicænam civitatem, & præponitur reliquis Episcopis provincie solummodò.* Hac ratione etiam Metropolitæ Aquilejensis Patriarchæ titulo penes solum nomen ab Apostolicâ Sede decoratus fuit, ac reliquis Italiæ, & Occidentis Metropolitæ præpositus. Etenim cum Aquilejensi Patriarchæ, qui anno 1047. à Clemente II. Ravennati decedere jussus fuit, paulò post successisset Gefobaldus (Gotepoldum, vocat Sabellius lib. 5. de antiq. Aquilejæ) nempe anno 1049. ab Alexandro II. Ecclesiasticâ jurisdictione adactus, Forojulii, & Istriæ dominio ornatus, ac Romani quoque imperii Principibus adnumeratus est, & primum locum tum ipse, tum successores ob utriusque imperii civilis, & ecclesiastici amplitudinem inter reliquos Occidentis Metropolitæ obtinere, & etiamnum obtinere, licet provinciarum dominio exclusi, & in Synodis Oecumenicis cum aliis Patriarchis antè omnes Archiepiscopos sedent. Amplissima est Patriarchæ jurisdictionis, Venetiæ enim, nempe Marcham Tarvisinam moderatur usque ad Brixienstem confinia, insuper Forum-Julium, Istriam, Noricum Ripense, Noricum Mediterraneum, ac Rhetiam I. Hic corrigendus est Ughellus, qui tom. 5. Italiæ sacræ de Aquilejensi Antistite ait: *Patriarcha interim tanquam pupillus veteri patrimonio, ac domicilio deturbatus centenarium jam propè annum suâ sede exulat, & precariò Venetiis degit.* Nam licet Aquilejæ, quæ parvarum modò casarum, rarique habitatoris ob aeris gravitatem statio est, ac dempto templo satè amplo à Poppone extructo, magnæ quondam urbis umbra, non resideat, Utini tamen, quæ provincie Metropolis est, moratur in nitidissimo, atque instructissimo palatio (Patriarchatus vulgò civibus nuncupatur) ac quædam etiam insignia provincie oppida pleno jure possidet. Illum modò Patriarchalem thronum insidet Eminentissimus D. Joannes Delphinus S. R. E. Princeps Cardinalis, de quo præstat filere, quàm pauca dicere. Etenim sive avitam gentem belli, pacisque artibus insignem, sive singularem ejusdem purpurati Principis eruditionem, atque agendarum rerum scientiam, sive eximiam, omnibusque expositam, ac rarè summa cum dignitate conjunctam comitatem consideres, vix prima magni Præfulis lineamenta duces; quicquid enim dixeris, minus erit.

CAPUT XI.

Theodorum Mopsuestenum Pelagianum, Ibam, ac Theodoretum Theodori laudatores contrâ Synodum V. ex Concilio Calchedonensis statutis Halloix perperam defendit.

Antequam in longius protractam contrâ nuperum Origenis defensorum dissertationem claudam, trita illa objectio à veteribus schismaticis plebis buccis decantata, & ab adversario ingenti animositate iterum producta nobis rejicienda est: nempe Synodum V. in damnando Theodoro Mopsuestiæ, scriptis item Theodoretum contrâ duodecim capitula Sancti Cyrilli, ac denique Ibæ epistolâ adversatam esse Synodo Calchedonensi. Dabo ipsamet accusatoris verba, ne per iram aliquid vel demere,